

JURNAL

PENTRĂ PESHÎNDIREA ȘTIINȚELOR ÎN NATURĂ ȘI ESACTE, ÎN TOATE CLASELE

Pedișeală

BCU Cluj / Central de university Library Cluj

PROFESOR DOCTOR IULIUS BARASH.

№ 26.

(Anul al patrulea)

București

15 Iulie, 1859.

Comprimerea: Leșile mărțuriale în natură. — Erodiulă. — Despre mărșile antice — Comparații științifice mici.

Leșile mărțuriale în natură.

V. (Ștampare.)

De mi, să se pînă vedea a istoriei natu-
rale mi a filantropiei, totu oamenii de diferite
pase sîntemă frați, fiind d'o singur șpeț; k
toate acestea, n e de țărînit k pasa alb s
kazkasik este pasa cea priveleciat de natu-
re. Pe aceste pas, natura a înzestrat'o k
toate b-
prie; ne dinsa a hotărî'o a domni lămea mi a o
dăce ne calea civilizaciunei. Apoi ptem s
zicem k, pînă kînd toate pasel kolorate n vor
fi, pînă la un grad, absorbite prin cea alb, pînă
atunci kamea civilizaciunei a denlăi zman
n va
sosi. Dar print'aceste absorbiri, n nmai k
pasel kolorate se vor îmbrățădi, ci mi kear
pasa noastră alb va kșitira mlat; k
ci ea mi

va însuși mi kkalitprie bne ale acestor
pase kolorate, care linsesk noș. Expona
noastră, de-
vine din zi în zi mai înțeleant dar mai pro-
zaik; kci bioiciunea fantasiei, n este forpa o-
măi klatrei din sekala noastră. Negremit k
va
sosi un timp, kînd aceste defekt al fantasii
s va face prea simțitor la Exponenți, atunci
ei vor alerga la krciamentel pasel lor k
aceea
a Asiei mi Americiei, prin care vor prospeta,
ka s zicem așă, pasa lor.

Pe temelă krciamentel paselor mi a-
mestekrei într'înșii, este bazat impo-
rtanța i-
mensă a emigraციunei poplilor. Tot d'asna
dne epocă mară a emigraციunei poplilor, a

emiț o lume nouă de oameni noi proaspeți plini de tinerețe, de vioare și de fauce mari. Dăne cădereea Romei de către barbari, Goți, Alemanii ș. c. ș. s'a perdat călătoria antică; dar s'a perdat și kreditele antică în care a vegetat imperiul Romei și lumea romană în cele două erme secole ale existenței ei. Din Roma dekredite, amestecată cu singurele timpuri ale barbarilor Tetoni care au pământ acolo, au emis populații noi care au fondat o lume nouă și care portă și acum în viitoră imensă în sinele lor. Astea sînt totuși populații moderne portatori civilizației Europeene (Franței Germanii, Englezii Italianii, Români etc). De aceea, importanța omenirii nu reside într'ună singură popor; viitorul umanității, prevedința nu l'a konfiat în mîna unei singure populații, ci de alesă și de perfectă ca ar fi. Numai în unitatea tuturor raselor de oameni neste tot pământ, reside misterioasă misiunea lor. Când o rasă sau ună populație va să zidească imperiul lor și parcă ună zidă de Kina în kontra tuturor amestecărilor cu streini, în kontra tuturor "împriilor streine", aceste națiuni, și a țiat însuși calea dezvoltărei fizice și morale, și a țiat mizlocul d'a se perfecționa din zi în zi mai mult. Căci nu e ună popor în lume, ca să și fie singură îndestălată; totuși învâz ună de la altă, totuși priimesc ună de la altă îmbunătățiri fizice și morale; cele fizice prin legea mîrișării bazat pe principia kria-mentării raselor; cele morale prin frikționarea ideilor. Căci întocmai ca din frikționarea kreme-ntării cu oțelă, așa și din frikționarea ideilor ese skinte de lumină care ne luminează și ne încălzească.

Dacă pe d'o parte amă vîzăm în artikolele trecută kîlă de folositoare sîntă mîrișării bazate pe kriamentării raselor, ptemă akimă să dovedimă pe d'altă parte kîlă de vîtămtoare sîntă mîrișării esklazive ce se kremează între niște kaste sau familia foarte mîrișărite. *Loevin Schueking* a demonstrat kîlă de vîtămtoare pentru deperaziunile viitoare, sîntă mîrișării care, în urma unora prejdekdții aristokratice, nu trecută cerkă și unei familii. Așa ș. c. avea mai nainte lorzi anglezi obiceiă kă nu lăa de femei de kîlă fete de lorzi, prin krmare mîrișării lor era mîrișărite în kasta

lorzilor; apoi de ja șă George III s'a stinsă 74 de familia de lorzi! Este iară remarkabilă kă s'a arțătă kă, kîndă o rasă a unei familii se stingă, kăpîndă se stingă și cele-alte rasă ale acestei familii, parcă familia ară fi ună adevrată arboră la care vedemă kă, kîndă o rasă a unei kria se șăkă, se șăkă kăpîndă și cele-alte rasă care kreskă pe această kracă. Pe d'altă parte s'a arțătă kă, kîndă într'o familie de nobili s'a fărătă mezalianga (cu nepobii), familia se prospătează și cu kîlă sîntă mai puțină mezaliangă într'o familie, cu altă o rasă se deperază și moare mai kăpîndă și cele-alte rasă sîntă eskuse periklazăși morții. Multă din dinastiile dominante care dăne akimă atîi secole, au emisă d'asemenă „Mesaliangă“ sau mîrișării nekonvenabile. Kăpă cea mai mare parte a șăveraniilor mari ce au domnită asupra poporilor lor kă mîrișărite și fericiți, erașă bastarzi. Ș. c. Willmu le conquerant, tatălă poporului anglez d'astăzi, era ună bastardă. Portugali, zice ună istorikă n'a avătă mai fericită timă de kîlă șă bastardă Ioan I și șă fiulă șă *Henrică navigatorul*. Ună Ziare întinșă (gazeta Națională din Berlin) zice: s'a obserbată kă kîrșile (kapetole) familiilor aristokratice angleze, sîntă mai miș de kîlă aceloră ale altora oameni d'acolo și, cu kîlă familia a kăstrată mai multă kăpitate ei neamestekîndă-se cu vrășă „Parvenu“ nepobii, cu altă kîrșile și kapetole membrilor acestei familii, sîntă mai miș. Ună vestită komite angleză, are ună kapă askăită în șășă care seamăntă k'o kîrșă de zahăr.

O konsekșăntă tristă d'această deperare în formarea kîrșei, este emișă smintărei. Apoi esperianga a arțătă, zice Doktoră *Laehr*, kă între 17 familia de lorzi care au kăstrată multă secolă „kăpitatea șăpăreă în familiile loră ne kăștorîndă-se cu membrii altoră familii, ună avea 5 membrii smintări, iară 5 familia kîte 3 smintări; 2 kîte 2 și 6 familia kîte ună smintă. Aceste 17 familia care avea cu totă 95 indivizi, avea 44 idioci (smintări prompti) și 12 skășăloși, prin krmare 58 indivizi învalidi! *Kucer Cand* a obserbată kă ună moșieră care a kăată de nevastă pe nepoata loră, avea 3 copii idioci; dară la o altă kăștorie iară între mem-

врії зної ачеліаші фамиліі, а възстѣ къ інтре 9 коніі каре ачeastъ фамиліе а пѣскѣтѣ, 5 ера ідіогі. Інтре династіле домітоаре ін Европа, ачеа дін Spania а пѣспратѣ маі мѣлѣ обічеіаѣ д'а се кѣзѣторі інтр'іншіі мемѣрїі фамиліеі, апоі с'а възстѣ къ токмаі ін сінаѣ ачестеі династіі с'а десволатѣ феіспїмі де патїмі ередїтаре (de moutenipe) foarte спїте, інтре ателе шї боала Melancholie де каре а пѣтїмітѣ кеарѣ Carolu V. Schuning нѣмере 14 мемѣрї аї ачестеі фамиліі рігале каре аѣ пѣтїмітѣ д'ачесте патїмі. *Alexsanders Dumas* обсерѣѣ къ, тоате фамиліле інченѣ къ ероі маі шї ажѣнѣѣ ла сфїрїшїтѣ а продѣче оаменї foarte ordınarı шї мїчї. Dumasѣ ажѣтѣ къ, сѣнѣеле фамиліеі Вѣрѣонїлорѣ с'а sokotїтѣ аша де сакрѣ, де сѣвлімѣ шї де nobїлѣ ін кітѣ н'аѣ врѣтѣ сѣ'лѣ амestechе къ сѣнѣеле аитора nobїлі дін лѣме; апоі фїнітѣлѣ траїкѣ алѣ ачестеі фамиліі, este destѣлѣ де кѣноскѣтѣ.

Este ін мареа Британїеі о інсектѣ каре се нѣмеште Quaker каре аре обічеіѣ къ нѣ сѣ інсоарѣ къ мемѣрїі знеі аале фамиліі; апоі с'а обсерѣатѣ къ нїкѣтерї нѣ сінтѣ атїта де зїмїнгї (їдіогї саѣ melankolїчї) де кітѣ інтре Quakeri.

Ін тїмпѣлѣ нострѣ с'а інтїмпїлатѣ о фантѣ ремаркабілѣ каре а арѣтатѣ пїнѣ ла че градѣ este адеѣзпратѣ ачееа че амѣ еспѣсѣ аїчї. Пе капѣлѣ де Бѣна-Сперанѣѣ, зїче воїаїорѣлѣ *Eduard Cretzmar*, сѣ vede нїште кѣзѣторїі інкеїате інтре мемѣрїі чеї маі д'ауроане а знеі фамиліі; асеменеа кѣзѣторїі, дѣне леїїле ехронеане, арѣ фї прївїте ка знѣ інчестѣ. Апоі, зїче ачестѣ воїаїорѣ; с'а обсерѣатѣ къ конїі ачесторѣ кѣзѣторїі, се афлѣ ін нѣнктѣлѣ де vedepe фїзїкѣ шї моралѣ інтр'о маре старе де дерпадаре. Сѣнѣеле лорѣ este атїтѣ де стрїкатѣ ін кітѣ дін чеа маі мїкѣ ранѣ продѣсѣ де вр'о ловїре, сѣ фаче знѣ cancer (каркінон). Апоі шї терїбіла боалѣ нѣмїтѣ *Lepa* каре скїмѣѣ форма зманѣ інтр'знѣ monstѣрѣ пѣтрѣдѣ аконерїтѣ де рѣлї, домнеште маі мѣлѣ ла „*Boeri*“ зн понѣл дін Капланд шї ла знїі аїїї понѣлї аколо каре аѣ обічеїаѣ „*Boerїлорѣ*“, пе кїндѣ чеї-лаїїі локїторї дін Африка сінтѣ скїтїгї д'асеменеа пѣтїмі.

Знѣ алѣ есемпѣлѣ деспре інфлїанѣа вѣтѣмѣтоаре а ізолаїїзнеі знѣї понорѣ, пе дѣ знїі локїторї аї вѣлорѣ інконїзпратї де мѣнїї, ін Елѣвеїеа, Церманїеа, Франчїеа шї кеарѣ ін

знеме дїспїкте ла ної. Претстїнденеа с'а обсерѣатѣ къ ачешї локїторї се дерпадѣзѣ къ тїмпѣ, ін пѣнктѣлѣ де vedepe фїзїкѣ шї моралѣ. Ін знеме локїрї знде домінѣ о дїснозїїїзне партїкларѣ, ачешї оаменї деїнѣ „*Cretins*“ саѣ ідіогї (прощї) шї кеарѣ формаїїзнеа капѣлѣ лорѣ, сѣ мїкїнѣреазѣ шї се дерпадѣазѣ; ін аале локїрї фї креїте о гѣштѣ шї деїнѣ нїште монстрїі де оаменї. Пе сінѣтѣ інфлїанѣеле клїматїче каре продѣкѣ ачестѣ рѣѣ este інѣдепратѣ къ шї інфлїанѣа ізолаїїзнеі інтре ачешї оаменї інкїшї ін мѣнїї шї чеа-лаалѣ лѣме, а продѣсѣ ачeastѣ дерпадаре а лорѣ.

Ін ѣенере, оаменїі шїїѣ foarte нѣїїнѣ сѣ апрѣѣзѣаскѣ імпортанѣа імпреїїзпѣрїлорѣ че інфлѣазѣ асѣнра наштереї знѣї конїаѣ. Мѣлѣ лѣкѣрїі деспре каре шї інкїнѣскѣ къ сінтѣ продѣкѣтеле знеі інтїмплѣрї оарѣе, есперїїнѣа а арѣтатѣ къ сінтѣ ефектеле знеї леїї константе шї перманенте. Кеарѣ сексѣлѣ конїїлорѣ нѣої пѣскѣтї, нѣ е о інтїмпларе азардоасѣ шї *Arago* а арѣтатѣ прїн статїстїкѣ, къ ін Франѣа наскѣ тоїѣ-д'аѣна маі мѣлїї вѣїїї де кітѣ фете (17 вѣїїї ла 16 фете). Ла ачестѣ пѣсѣлатѣ а ажѣнѣшї шї *Carl Vogt* ін Церманїа (104 шї 107 вѣїїї ла 100 фете) ачeastѣ обсерѣаїїїне аѣ арѣтатѣ къ дакѣ амїндої соїї сінтѣ д'о потрївїтѣ ін вїрстѣ, саѣ дакѣ омѣлѣ се інсоарѣ foarte тїнѣрѣ, атнѣї наскѣ маі мѣлїѣ фете; дїн контра, кїндѣ омѣїѣ се інсоарѣ ла вїрста де 30—40 де ані шї іеа о неѣастѣ тїнѣрѣ де 20—25 де ані, este о марѣ проѣабїлїтате къ соїїа лѣї ва фаче маі мѣлїї вѣїїї де кітѣ фете. Ін вѣстѣлѣ Ехронеї, знде оаменїі нїнтанїї ін вїрстѣ іеаѣ фете тїнере, аколо наскѣ маі мѣлїї вѣїїї де кітѣ фете; дїн контра ін оріентѣ шї ін знеме пѣрїїі аале осїїаїї Ехронеї, знде оаменїі се інсоарѣ тїнереї, наскѣ маі мѣлѣ фете де кітѣ вѣрѣаїї. Де ачееа сінтѣ фете ін Ехрона маі скїмїне де кітѣ ін оріентѣ, де ачееа ін оріентѣ знѣ омѣ аре маі мѣлѣ femeї (полїгамїе); кѣчї дакѣ фїе-каре омѣ арѣ лѣа нѣмаї о femeе, арѣ фї рїмасѣ мѣлѣ фете пе дрѣмѣрї; дїн контра, ін Ехрона фїе-каре вѣрѣатѣ аїеа поате сѣ'шї гѣсеаскѣ о сінѣгѣрѣ соїїе; де ачееа рїмїне мѣлїї оаменї „*garçons*“ (лѣкѣї) пїнѣ ла вѣрїнеїеа лорѣ. Конїі змѣлѣ ін сексѣлѣ лорѣ дѣне партеа чеа маі пѣтернїкѣ а пѣрїнїї-лорѣ лорѣ. Знѣ вѣрѣатѣ роѣсѣѣ шї маре авїндѣ

o femeie mică și debilă, va avea mlați bledi; o femeie robustă și mare, k'nuș v'rbatș micș și debilă, va avea mlațe fete.

Eați și o altă impresiune k'rioasă.

Францезлă *Giron* a ажънсă ла ачелашă ре-
схлатăș în esperiуделе sale че а фъктăș кă оиле.
Адекъ, имперекиндă знă вербекăș в'трпнăș ші tape
к'о оаие дебилă саă тпнъръ, елă а доbindităș мълдї
вервечи тпнерї; даръ, дин контра, елă а доbindităș
мълте ої femеле.

Пъриндї тпнерї, факă конїи веселї; даръ пъ-
риндїи в'трпнї дакъ се intimpлă сă факъ конїи,
конїи лоръ sintă d'нуș карактеръ seriosăș ші по-
somorităș. Конїи d'amоръ, sintă totă-d'азна маї
денїалї ші маї insesraциї де натъръ де китă конїи
пъскъдї d'о къстопіе просайкъ фъръ мълтăș аморъ.
Мълдї дин оаменїи марї ші impoptangi дин
Pasia, аă ewităș дин ашезъмїнтълăș pentрă конїи
гъсїдї пө злїдт, че еsїstă în Петерсвѣрг. — Kindă
amındoї пъриндїи sintă преа тпнерї, аă конїи дебилї
каре нă тръскăș мълтăș. Лекараторлăș тревъе сă
Ingrїжеаскăș кă тпнърлăș сă нă се insoape fiındăș
маї тпнъръ де китă 25 ші тпнѣра сă нă се мъ-
pїte fiındăș маї тпнъръ де китă 20 де ані.

Zmintipea este знă даръ де moustenipe каре
сă комъникъ маї мълтăș дин партеа мъмеї, де китă
дин партеа татълзі. Kindă amındoї пъриндїи sintă
поедї, паръ кă воръ авеа конїи іаръ поедї бънї;
даръ дакъ мъма este snipitълăș, поелїкъ ші та-
тълăș арө знă snipităș адїнкăș, раціонабилăș, конїялăș
лоръ ва impрезна раціэнеа кă fantasia ші ва fi
знă poetăș бънăș.

Даръ, прекъмăș este адев'ратăș ачсөа че зї-
чеа лалїнлăș antikăș адекъ: кă знă омăș тревъе сă
fie пъскатăș poetăș ка сă fie знă poetăș mare
(poeta nascitur) asemenea ші мъсїчїи, пикторїи,
акторїи ші тогї артистїи, тревъе сă fie пъскъдї ар-
tїstїи. Де мълте опї с'а възстăș кă знă талантăș
ръмїне де moustenipe инт'о famїліе, инсă се
микшорезъ дин генерациэне ин генерациэне, пїнъ
kindă ажънүе ла генерациэнеа дъне хртъ, атънчї
пайсра prodъче іаръ знă талантăș mare, паркъ
арă вреа сă се конченрезо ші сă pesъме ин
ачестăș prodъктăș, тоатъ сорда са де маї nainte.
Sintă акъмăș ин лъме кїте-ва famїліи паркъ прї-
вїліціате pentрă дїсерїте арте. Famїліа лăї Mozart
este о famїліе мъзикалăș; famїліеа лăї Bach а
prodъсăș 22 вїртюшї ин мъзикъ; famїліеа лăї

Vernet а prodъсăș ин треї генерациэни чеї маї
марї треї пикторї аї лъмї модерне; даръ famїліеа
лăї *Hohlbein* а prodъсăș шеанте пикторї vestїдї.
Famїліеа лăї Bernoulli а prodъсăș ontă геометрї,
чеї маї vestїдї ин лъмеа модернъ, де ші fie-
каре динт'иншїи а инченлăș о алтă карїеръ.

Даръ нă пъмаї талантеле, чї ші defектеле
морале sintă ereditаре, маї кă seamъ vanitatea,
їзвїреа де помпъ, mїndria, амбїдїа, їзвєала,
кръзїмеа, їзвїреа де черте, веселїа, їзвїреа де
къношїнүе, їзвїреа де клăдїреа каселоръ шчл.
Інсă edъкаціэнеа арө асъпра десволтърї ачесторъ
карактере, о foapte mare infлзїнүе. Інтре toate
defектеле морале ereditаре, чеа маї терїбилăș
este синъчїдепеа. Къчї с'а възстăș оаменї тръїндăș
ин чїркъмстангеле челе маї ferїcite; кă toate
ачестеа, с'аă синъчїсăș ші кълїндăș дъне motive,
нă с'а гъсїтăș арте де китă кă синъчїдепеа ера знă
даръ терїбилăș де moustenipe ин famїліеа лоръ.

Asemenea impresїзърїи к'rioase гъсїмăș ші
ла нїште defекте материале але корпълзі, прекъмăș:
чїоклăș де іенъре (бъзеле тїате ка ла іенърї),
дефете де прїсоасе (кїте 6 дефете инт'о мїнъ)
саă defектлăș нъмїтăș Haemorrhagїеа (сънцеросăș)
адекъ sintă оаменїи каре аă о натъръ nenорочїтăș
кă, kindă ішї факă чеа маї мїкăș рапъ, сънцеле
лоръ нă стă зїле интреуї. Пе asemenea оаменї,
о лїмїтоаре поате сă'ї омоаре; къчї е imposїбилăș
ка сă їnnїедїче чїне-ва сънцеле де ла мїка
рана фъктъș н'їн лїмїтоаре. Даръ este іаръ кă-
pїosăș кă ачестăș defектăș де Haemorrhagїе este
де moustenipe нъмаї ла бъедї даръ нă ла fete.
Asemenea sintă де moustenipe боала скроф-
лїлоръ, oftїка (tuberculosa) трїншїи, боала де
окї, слъвчїэнеа а бъшїчеї рдълзі (ачешїи оаменї
тревъе сă ласе рдъ foapte desă). По d'алтă
парте, sintă де moustenipe фрѣмъседеа корпълзі,
в'трпнөдеа mare, сънълатеа шї гръсїмеа корпълзі;
пъриндїи грашї, паръ кă аă конїи слабі.

Поате сă се шперїө знїи дин лекторїи nouшрїи
„жънї“ ші сă не интревө: оаре н'арă fi о trїстăș
soартъ pentрă знă омăș каре арө знълăș d'ачестө
нъмероасе defекте, дакъ арă fi зїлїтăș сă нă се
маї insoape pentрă ачєаста, ка сă нă prodъкăș
конїи болнавї шї nenорочїдї? Пїнъ акъмăș аша
este, ші знă омăș кă къдетъ къратăș тревъе сă гїн-
deаскăș вїне пїнъ сă insoаръ, дакъ нă fache вр'знăș
пъкатăș кă хрїмашїи сїї. Sintemăș їнкредїнүадї

къ ва вени знѣ тимнѣ в капе шѣ статѣлѣ ва ава дрентѣлѣ д'а контрола къзториле дин пнктѣлѣ де ведере физикѣ шѣ моралѣ. Сѣ нѣ пермитѣ ка знѣ офлѣкосѣ сѣ иеа о фатѣ тѣнѣрѣ шѣ сѣлѣтоаст, сѣ непорочеаскѣ пе еа шѣ пе конѣ еѣ. Сѣ протеѣ тѣперѣмеа вв контра тѣранѣѣ шѣ лѣкомѣѣ зѣнора пѣрѣнѣѣ капе, къ сѣнѣе рече сакрѣфѣкѣ тоате ферѣѣреа фетелорѣ лорѣ пе алтарѣлѣ шѣрдарѣ ал интересѣлѣ лорѣ пропрѣѣ, сѣлѣндѣ о фатѣ тѣнѣрѣ шѣ фрѣмоасѣ а пенѣнѣа ла тоате сѣмпѣрѣле сале делѣкате шѣ сперанѣеле де ферѣѣре шѣ лерѣнд'о къ соарѣа знѣѣ вѣрѣбатѣ вѣтрѣнѣ, декренѣд, зрѣѣѣосѣ

шѣ рѣдѣкѣл, нѣмаѣ фѣнд къ ел е борат шѣ къ еѣ (пѣрѣнѣнѣѣ) нѣ о сѣ фѣе сѣлѣѣѣ а да фетѣѣ лорѣ о сестре конвенѣбѣлѣ. Асемenea фанте сѣнтѣ а-деврѣате крѣме дин пнктѣлѣ де ведере моралѣ, де шѣ педѣанса лорѣ нѣ е формѣлатѣ пѣнѣ акѣмѣ вв нѣѣѣ о кондѣкѣ пеналѣ; дарѣ адеврѣата педѣансѣ а ачѣсторѣ пѣрѣнѣѣ денѣтѣрѣнѣ, естѣ вѣѣторѣлѣ пѣлѣнѣ де жале шѣ дѣрере капе сѣ шѣ гѣсеаскѣ еѣ ѣнсѣмѣ; къѣѣ асемenea къзторѣе адѣче дрѣнтѣ шѣ вв скрѣптѣ тимнѣ пе вѣкѣѣма де ла алтарѣ пѣнѣ ла мормѣнтѣ.

Erodiulŭ.

Între nasepile este o deosebitŭ klasŭ kare este karakterizatŭ prin niște semne kŭ totŭlŭ parŭkolarŭ. Aceste pŭsŭrŭ se nŭmeskŭ *niŭioranŭi* (Grallae, Echasiŭrs) kŭŭi mai toate, aŭ niŭioare foarte lŭnŭi, parkŭ zmbŭlŭ ka komedianŭii ne niŭioaroare. Natŭra le a datŭ denadins aceste niŭioare lŭnŭi, fiindŭ kŭ le a xolŭrŭiŭlŭ ka sŭ se ŭie vŭ lokŭrŭile vŭltoase; de ačee, daktŭ arŭ avea niŭioare skŭrte, s'arŭ kŭfŭnda pŭnŭ la rŭtŭ ŭi arŭ mŭrŭi.

Întŭracheastŭ klasŭ mare, okŭpŭ cenŭlŭ erodiŭ (Ardea, Heron) zŭnŭ lokŭ foarte importantŭ, fie prin nŭmerŭlŭ čelŭ mare alŭ sneđelorŭ, fie ŭi prin folosŭlŭ če oamenŭii aŭ trasaŭ d'acheastŭ nasere.

Erodiulŭ are zŭnŭ rŭtŭ foarte lŭnŭgŭ, sŭbŭire ŭi lŭlŭ kŭrŭeazŭ vŭ forma de S kŭndŭ sŭoarŭ.

Ŭnŭ lŭkrŭ remarkabilŭ la ačeastŭ nasŭre, sŭntŭ patŭrŭ lokŭrŭi, doŭ ne penŭlŭ, doŭ ne vŭrŭlŭ, akoperite kŭ fŭlŭi groŭi. Sŭntŭ o mŭlŭtime de sneđe de Erodiŭ vŭ lŭme, vŭnsŭ vŭ Ezropa se aflŭ mai kŭ seamŭ ontŭ sneđe, kare nŭ sŭntŭ vŭne de mŭnkare, kŭŭi karnea lorŭ are zŭnŭ mŭrosŭ de vŭnatŭ nepŭkŭtŭlŭ, apoŭ fakŭ ŭi strŭkŭčŭisŭni marŭi vŭ vŭlŭi ŭi lakŭrŭi de neŭtŭi; kŭŭi ačeastŭ nasŭre este foarte mŭnkŭčŭioasŭ ŭi foarte lakomŭ de neŭte.

Насѣреа: Erodiulŭ mare (Ardea Alba.)

Dintre aceste sneđe, pome-nimŭ aŭčŭi mai kŭ seamŭ zna nŭmŭlŭ *Epodisŭ mare arŭntŭiŭ* (Ardea alba, vezŭl alŭčŭrata fŭrŭrŭ); korpŭlŭ lŭi e alŭčŭ ka zŭpada, nŭmaŭ la zŭnŭile gŭrei ŭi la rŭdŭčŭina fŭlčŭei de жоsŭ, e galbenŭ. Penŭle ne snate sŭntŭ parkŭ svŭrlŭite. Mŭrŭimea lŭi e de 3 niŭioare; kŭndŭ ŭine amŭndoŭ arŭpile vŭntŭse, are o mŭrŭime de 5 niŭioare ŭi mai vŭne.

Ačeastŭ nasŭre este ade-vŭratŭlŭ ornamentŭ alŭ mŭrŭei Mediterane; vederea zŭnei sočietŭiŭ d'asemenea nasŭrŭi e lŭgantŭ, marŭi ŭi alŭčŭ, kare ŭedŭ lŭnimŭtŭe ne marŭinea zŭnei vŭlŭi ŭi kŭndŭ vŭdŭ kŭ s'arŭonie čine-va, vŭdatŭ se sŭe vŭ aerŭ ŭi fŭrŭlŭ toŭi; ačeastŭ vedere, zŭčemŭ, eстѣ alŭta de frŭmoasŭ ŭi intere-santŭ, vŭ kŭtŭ prvŭitorŭlŭ es-

te arŭnkatŭ vŭntŭ admŭrŭačŭne ama de mare, vŭ kŭtŭ n'are timnŭ ŭi zŭtŭ kearŭ sŭ dea kŭ pŭnka vŭntŭvŭsele.

Vŭ marŭinea Ŭnŭrŭei vŭ Prinčŭpatele-Ŭnite ačeastŭ nasŭre se ŭine vŭi ŭiŭi fače kŭvŭlŭlŭ sŭčŭ, opŭ sŭngŭratŭkŭ, opŭ vŭ sočietŭiŭ kŭ alŭi semnŭi ai lŭi. Femela vŭne 3—4 ozŭ vŭrŭi vŭntŭ stŭfe saŭ ne arborŭi ŭi ne zŭmŭ vŭnčene sŭ le kŭločeasŭkŭ; darŭ ne kŭndŭ femela kŭločŭte, vŭrŭvŭčŭelŭlŭ vŭ adŭče de mŭnkare. Nŭmaŭ vŭ ačeastŭ

perioadă, vînzătorii pot să se prindă, kîci al-
mintrelea aचेast paspre este atîlă de sfîcioas
și de prevăzătoare perikoloză, în kît e foarte
greș de prinsă. Dar vînzătorii kăstă dăne dîns
k'șnă mare zelă, fiindă kă penelă sale sînt
foarte stimate. Aचेste nene ajănsă kite odată
la lănuimea de 20 poliți, și kînd sîntă așă de
lănuși și d'o koloare albe kărată, atănuți aș și
prețuri foarte mare. O pană singură, kōstă 3—4
sfangixi kite odată.

Epodii se năstreskă de nește, kare 'lă prindă
lesne prin țioklă lōră lăngă, kare seade pe
șnă rîtă înkă mālă mai lăngă.

Din alte spețe de Epodii nomenimă ai
speța nămită *vaka de bală* (Ardea Stellaris)
kăci la epoca împărețurii sekselor, aचेast
paspre strigă ka o vakă, asemenea și Epodii
de noantea (Ardea Nycticorax) k'o firăre foarte
bizare (nstemă zice de sneriată); ne cheafă are
țrei nene lănuși foarte stimate; Epodii kenză
(Ardea cinerea) kare, kînd se adăre în che
împrețură și opăș, poate să lă împăreț de
kadavere de nește morți kare adăre împre-

țură kăvșiroră lōră (șnă lăkră kare s'a
întimplată odată în Biena.)

În timpurile de mizokă, kîndă Sîgnori mar
netrecheaș vicașă lōră kă spektakolă vînată și
mășiroră atănuți era obiței d'a așă o vîntăie în
țre și omă și Epodii, adekă a vede kăm între
doi, și omă atakă pe Epodii și îi skoate nește
prinsă, din gără. Morală aचेstei komedi
kă: le plache oamenilor a privi la o lăntă în
doi hoș. Kîndă și hoșă mai mare atakă pe
altă mai mișă, ka să'i skoate jafă din riare;
însă și nentre foloză viktimei, și nentre fo-
loză să și propriș. Kăci che avantașă ave
bietă nește dakă era skosă din gără Epodii-
lă ka să fie îngiț în gără și omă?

Așă ne povesteste și istoria lănuși, kă
s'a întimplată asemenea între oameni și po-
plă. Șnă popolă slabă și oprimată, kîndă aleră
la și altă din che nentri dară rănitori ka
să lă skape, aचेstă „liberator“ lă skapă din
gără tirană și și, însă și ka să'i dea libertate,
și ka să lă îngiț elă însăși.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Despre măsuri antice.

De

A. Treb. Lauriani.

G. (Șrmar.)

I. Din komitășă Romanilor de 100,000
(centena millia nummum) se năre în evlă me-
zișă metodă de a komita dăre șmmă (συνία
carrica charge, jūc) de 100,000 aspri saș nămmi
dă arșintă, și dăre nănuși saș barse de 50,000
aspri saș nămmi.

Kîndă assariă și skrintăriș, adekă de
 $\frac{1}{288}$ lăbră romană, atănuți karka de 100,000 as-
pri țrăchea 344 lăbre saș 86 oka de arșintă,
prin șrmară năngă 43 oka de arșintă.

Kîndă aspră și de $\frac{1}{336}$ lăbră romană
(sestertii din denariășă republikă) atănuți karka
de 100,000 aspri (valoarea de 1000 republikăni
de șră) țrăchea 300 lăbre saș 75 oka de ar-
șintă, prin șrmară năngă $37 \frac{1}{2}$ oka de ar-
șintă.

Kîndă aspră și de $\frac{1}{384}$ lăbră romană

(sestertii din denariășă imperială), atănuți kar-
ka de 100,000 aspri (valoarea de 1000 domi-
țianii de șră) țrăchea 264 lăbre romane, saș 66
oka de arșintă, prin șrmară năngă 33 oka de
arșintă.

Kîndă aspră și de $\frac{1}{400}$ lăbră romană,
atănuți karka de 100,000 aspri țrăchea 250 lă-
bre romane, saș $62 \frac{1}{2}$ oka de arșintă, prin șr-
mară năngă $31 \frac{1}{4}$ oka de arșintă.

Kîndă aspră și de $\frac{1}{500}$ lăbră romană,
atănuți karka de 100,000 aspri țrăchea 200 lăbre
romane, saș 50 oka de arșintă, prin șrmară
năngă 25 oka de arșintă.

Kîndă aspră și de $\frac{1}{600}$ lăbră romană,
atănuți karka de 100,000 aspri (valoarea de 1000
Konstantini saș solzi de șră) țrăchea $166 \frac{2}{3}$
lăbre romane saș $41 \frac{1}{2}$ oka de arșintă și prin
șrmară năngă $20 \frac{3}{4}$ oka de arșintă.

Къндѣ аспрѣлѣ фз де $\frac{1}{800}$ либрѣ романѣ, атънчї карма де 100,000 аспри (валоарѣа де 1000 флорентинї де асрѣ) трѣѣа 125 либрѣ романѣ, саѣ 31 $\frac{1}{4}$ ока де арѣнтѣ, ши прип зрмарѣ пѣнга 15 $\frac{5}{8}$ ока де арѣнтѣ.

Къндѣ аспрѣлѣ фз де $\frac{1}{1000}$ либрѣ романѣ, атънчї карма де 100,000 аспри (саѣ де 1000 леї) трѣѣа 100 либрѣ романѣ, саѣ 25 ока де арѣнтѣ, ши прип зрмарѣ пѣнга 12 $\frac{1}{2}$ ока де арѣнтѣ, ин монетѣ модернѣ австриакѣ карма 2787 флоринѣ де арѣнтѣ, еарѣ пѣнга 1394 флоринѣ де арѣнтѣ.

Де къндѣ аѣ скѣзѣтѣ ла Константинополї аспрѣлѣ ла ачѣастѣ мїкѣ канлитатѣ (де $\frac{1}{1000}$ либрѣ романѣ), ши аѣ инчѣпѣлѣ а се нѣмерѣ 100 аспри пре знѣ леѣ, с'аѣ интрѣдѣссѣ карма де 1000 леї ши пѣнга де 500 леї. Ачѣштї нѣмерї аѣ рѣмасѣ апої ши де ачї инainte, верї кїлѣ с'аѣ мїкѣшоратѣ леѣлѣ. Аша:

Къндѣ леѣлѣ фз де $\frac{1}{12}$ либрѣ романѣ, атънчї карма де 1000 леї трѣѣа 84 либрѣ романѣ саѣ 21 ока де арѣнтѣ, прип зрмарѣ пѣнга 10 $\frac{1}{2}$ ока де арѣнтѣ, ин монетѣ модернѣ австриакѣ карма 2341 флоринѣ де арѣнтѣ, еарѣ пѣнга 1170 флоринѣ де арѣнтѣ.

Къндѣ леѣлѣ фз де $\frac{1}{15}$ либрѣ романѣ, атънчї карма де 1000 леї трѣѣа 66 $\frac{2}{3}$ либрѣ романѣ саѣ 16 $\frac{2}{3}$ ока де арѣнтѣ, прип зрмарѣ пѣнга 8 $\frac{1}{3}$ ока де арѣнтѣ, ин монетѣ модернѣ австриакѣ карма 1856 л. де арѣнтѣ, еарѣ пѣнга 928 флоринѣ де арѣнтѣ.

Кънд леѣлѣ фз де $\frac{1}{20}$ либрѣ романѣ, атънчї карма де 1000 леї трѣѣа 50 либрѣ романѣ саѣ 12 $\frac{1}{2}$ ока де арѣнтѣ, прип зрмарѣ пѣнга 6 $\frac{1}{4}$ ока де арѣнтѣ, ин монетѣ модернѣ австриакѣ карма 1394, флоринѣ де арѣнтѣ, еарѣ пѣнга 697 флоринѣ де арѣнтѣ.

Къндѣ леѣлѣ фз де $\frac{1}{30}$ либрѣ романѣ, атънчї карма де 1000 леї трѣѣа 33 $\frac{1}{3}$ либрѣ романѣ саѣ 8 $\frac{1}{3}$ ока де арѣнтѣ, прип зрмарѣ пѣнга 4 $\frac{1}{6}$ ока де арѣнтѣ, ин монетѣ модернѣ австриакѣ карма 928 флоринѣ де арѣнтѣ, еарѣ пѣнга 464 флоринѣ де арѣнтѣ.

Къндѣ леѣлѣ фз де $\frac{1}{60}$ либрѣ романѣ, атънчї карма де 1000 леї трѣѣа 16 $\frac{2}{3}$ либрѣ романѣ саѣ 4 $\frac{1}{6}$ либрѣ ока де арѣнтѣ, прип зрмарѣ пѣнга 2 $\frac{1}{12}$ ока де арѣнтѣ, ин монетѣ модернѣ австриакѣ карма 464 флоринѣ де арѣнтѣ, еарѣ пѣнга 232 флоринѣ де арѣнтѣ.

Къндѣ леѣлѣ фз де $\frac{1}{100}$ либрѣ романѣ, атънчї карма де 1000 леї (валоарѣа де 600 флорентинї де асрѣ) трѣѣа 10 либрѣ романѣ саѣ 2 $\frac{1}{2}$ ока де арѣнтѣ прип зрмарѣ пѣнга 1 $\frac{1}{4}$ ока де арѣнтѣ; ин монетѣ модернѣ австриакѣ карма 278 $\frac{2}{3}$ флоринѣ де арѣнтѣ, еарѣ пѣнга 139 $\frac{1}{2}$ флоринѣ де арѣнтѣ.

Къндѣ леѣлѣ фз де $\frac{1}{200}$ либрѣ романѣ, атънчї карма де 1000 леї (валоарѣа де 300 флорентинї де асрѣ) трѣѣа 5 либрѣ романѣ саѣ 1 $\frac{1}{4}$ ока де арѣнтѣ прип зрмарѣ пѣнга $\frac{5}{8}$ ока де арѣнтѣ; ин монетѣ модернѣ австриакѣ карма 139 $\frac{1}{2}$ флоринѣ де арѣнтѣ, еарѣ пѣнга 69 $\frac{2}{3}$ флоринѣ де арѣнтѣ.

Къндѣ леѣлѣ дѣвенї $\frac{1}{300}$ либрѣ романѣ, атънчї карма де 1000 леї (валоарѣа де 10 статеї де асрѣ) трѣѣа 3 $\frac{1}{3}$ либрѣ романѣ, прип зрмарѣ пѣнга 1 $\frac{2}{3}$ либрѣ романѣ де арѣнтѣ; ин монетѣ модернѣ австриакѣ карма 93 флоринѣ де арѣнтѣ, еарѣ пѣнга 46 $\frac{1}{2}$ флоринѣ де арѣнтѣ*).

II. Дїн чѣлѣ че амѣ възѣтѣ ин черчетѣрїлѣ де пѣлѣ аїчї, пѣлѣмѣ сѣ не конвїнѣмѣ кѣ тоатѣ редѣкѣїѣне монетѣї, е о секѣтѣрѣ пѣскѣтѣ дїн о спѣкѣлѣчїѣне фїнанѣїарѣ рѣлѣ инѣсѣсѣсѣ. Прип редѣчѣрѣа монетѣї пѣвлїкѣлѣ се иншалѣ нѣмаї моментѣмѣ, еарѣ дѣпѣ че прїчѣне скѣртѣлѣнѣтоарїа елѣ сѣїе преѣзрїлѣ лѣкрѣрїлорѣ, ши ле пѣне еарѣшї ин екѣїлїбрїѣ кѣ металѣлѣ. Фїнанѣїарїлѣ иншалѣ пре мїлїтарї ши пре фѣнкѣїонарїї саларїсаѣїї, нѣмерѣндѣ-лѣ леїлѣ ин монетѣ редѣссѣ; инсѣ дѣпѣ ачѣеа иншѣлѣчїѣне се интоарѣ асѣїра лѣї прип рѣспѣндѣрѣа конѣрїѣкѣїїнїї ин ачѣсашї монетѣ. Гѣвернѣлѣ се веде атънчї конѣрїнѣсѣ а сѣї конѣрїѣкѣїѣне, прип карѣ дѣ оккѣзїѣне ла немѣлѣчїїрѣ ши ла нѣртѣрѣтѣрї дїн парѣа попорѣлѣї шишї имѣлѣдѣштѣ рѣсѣлѣїлѣ адмїнїстрѣчїїнїї прип лѣарѣа мѣсѣрїлорѣ сеѣверѣ карї афарѣ де рѣлѣ морал, продѣкѣлѣ еарѣшїї спѣсе маї марї. Апої ин рѣспѣкѣлѣ конѣмерѣїлѣї, ал конѣрѣкѣїлорѣ пѣнѣрѣ дѣрѣверї, се пѣскѣ конѣсїїнїї дїн карї нѣ зрѣеазѣ елѣ чѣва дѣкѣлѣ слѣїїрѣа крѣдїтѣлѣї пѣвлїкѣлѣ. Маї бїне ши пѣнѣрѣ инѣелѣсѣлѣ конѣмѣнѣ, ши пѣнѣрѣ крѣдїтѣлѣ, пѣвлїкѣлѣ арѣ фї де а лѣа асрѣ, арѣнтѣ, саѣ ши араѣтѣ кѣратѣ, ши де а бѣте монетѣ дѣпѣ либрѣ, знѣдѣ ши скрїпѣтѣлѣ нестрѣмѣстѣе, ши апої де а пѣнѣ ин конѣрѣкѣїѣ ка Рѣманїї: Auri vel argenti probi tot librae Romanorum ponderum *). Ачѣста е ме-

toată chestia mai secerșă, și se îngerece de toată lumea; înșelăciune nu poate să încapă, fiind că contrăintele iea cămpăna, și cămpănește șamma de aerș să de arșintș căraș. Чева mai греș ларкэ este că проба, fiindă că не тоді оамені се приченș ла дъна. Ачи арș треби гвернеле сз'ші аличе привігерее лорș, ка сз' не се батъ де кълъ нмаі арș ші арșинтș крарăș.

III. De a însemna прецлă азрлăи дъпъ арșинтș саș алъ арșинтлăи дъпъ арамъ, саș алъ металелорș дъпъ бккате саș bite, este de prisosș; fiindă că рърортъріе металелорș не ръртлпъ толș ачелеаші, ші прецлă лорș кърпе ларкъррі варіеазъ дъпъ тълдїмеа ші пърдїнтатеа ларкъррілорș ші дъпъ парїтатеа металелорș în diverse локърі ші їмпері. Dintre toate металеле арамă аș рemasș mai konstante în прецлă сзș кърпе бккате ші bite де ла Сервіш Тъліш пълъ în зїеле noastre. În Transilvania птемș сз' не сервімș кă канїтърїе де арамъ prin toate секлеле пълъ în зїа де астзї ка кă чеа май секаръ търșръ; în челе-лалте пъррі але Европеї варіеазъ май тъллș саș май пърдїнș, їнсз' нї кърпе аша ка сз' продъркъ їнкъркъррі sensїбїле.

Арșинтлă în Italia де пре їмперлă резвеллăи Тарентїнș кърндș ста кърпе арамъ ка 1: 400, їмтлдїндș-се счессеве аїїнсе пре їмперлă лăи Івліш Чесаре а ста 1: 56. Де ачи їнкоаче се толș май їмтлдїнș, пълъ кърндș пре їмперлă лăи Дїоклецианș се ашезъ кърпъ арамъ ка 1: 100, еаръ кърпе арамъ ка 1: 1. Де ачи їнаїнте рemasе konstante în кърпș де 1000 ани. În ачешъ снадș де їмперлă прецлă ларкъррілорș estimate în арșинтș даș търșрї секаре. Din секлеллă XIV, ші май алесș дїн алъ XV ші алъ XVI, дъпъ дескоперїеа Амерїчеї, еаршї се їмтлдї арșинтлă, пълъ кърндș аїїнсе а ста ка 1.

66 кърпе арамъ, ші ка 15: 10 кърпъ арамъ: ва сз' зїкъ прецлă ларкъррілорș се сзїрпъ де дїмїтате компарате кă арșинтлă, în Transilvania; еаръ în челе-лалте пъррі але Европеї (май въртосș în челе арамъ) се сзїрпъ їдоїтș ші їнтрейтș, ші în алтеле Ende fãsse арșинтș май пърдїнș, се сзїрпъ їмтлдїнș.

Азрлă în Italia де пре їмперлă резвеллăи II, пърнїкș, кърндș ста кърпе арșинтș ка 1: 20, їмтлдїндș-се счессеве, аїїнсе пре їмперлă лăи Івліш Чесаре а ста сзлș рапортлă 1: 10. Де ачи їнаїнте се тот май їмтлдїнș, пълъ кърндș пре їмперлă лăи Теодосїш II, се сзї ла рапортлă 1: 18 în Italia ші ла Konstantinopol. Дъпъ ачеса май реклергандș-се десчїнсе счессеве пълъ пре їмперлă лăи Basїлїш Macedon ла рапортлă 1: 10 кърпъ арșинтș, 1: 100.) кърпе арамъ, ші 1: 10 кърпе арамъ. (Днș рапортș каре се poate лаа де konstante în Transilvania дїн їмперлă лăи Дарїш пїнș în секлеллă XV). Де ачи їнаїнте азрлă рemasе konstante кърпе арамъ, бккате ші bite, май пълъ în зїеле noastre. În ачешъ снадș де їмперлă, май де 1000 де ани, прецлă ларкъррілорș estimate în арșинтș даș търșрї секаре. Ла ачеша се май адашї їнкъ кнș фолосș essential în компате, кă монетеле де арș аș рemasș май пърдїнș еспесе астерпїнїї ші стрпъртлчїнїї în греватеа лорș, де кълъ челе де арșинтș. Де ла дескоперїеа Амерїчеї їнкоаче азрлă каре с'аș адессș де аколо, аș арșитлș пърдїнș їнфлїнсър асшїра модїлїкъррі прецлă ларкъррілорș în пърдїе Европеї ориентале, чева май тъллș în пърдїе оцидентале, Ende fãsse май парș пълъ ла ачеша епохъ. Даръ арșинтлă аș сзїтș прецлă де ла 1 ла 1 1/2 în алте локърі ла 2, în алтеле ла 3 ші ла 4, май въртосș în Gallia, Britania ші Germania.

Комунїкациїнї счїентїфїче мїчї.

Обсервациїнїе метеорологїе ла Буксрешї де ла 8—15 Івлїе.

Temperatura дъпъ термометрș лăи Reaumur, în зїеръ.

	Dim. ла ора 6,	d. а. ла ора 4,	сеара ла ора 10
Ла 8	15	29	15
Ла 9	14,5	29	15
Ла 10	15	29	15
Ла 11	15	29	15
Ла 12	17	29	17

Dim. ла ора 6, d. а. ла ора 4, сеара ла ора 10.

Ла 13	18,5	29	17
Ла 14	18	29	17
Ла 15	17	29	16

Temperatura 16,2 de mizloc
 Barometru a variatș între 326 ші 328 lini de Parisș.
 Nїчї о zi de ploae.

Тїнърїтș în Tinografia Колецилăи Sf. Sava.